Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1977/78: 22

med anledning av propositionen 1977/78: 100 såvitt gäller Invandring m. m. jämte motioner

I betänkandet behandlas i propositionen 1977/78: 100 bilaga 15 (arbetsmarknadsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Ullsten gjorda framställningar om anslag under avsnitt D. Invandring m. m. I anslutning till propositionen tar utskottet upp åtta motioner.

Propositionen

Regeringen har föreslagit att riksdagen för budgetåret 1978/79 skall

1. till Statens invandrarverk anvisa ett förslagsanslag av 35 556 000 kr.,
2. till Åtgärder för flyktingar anvisa ett förslagsanslag av 70 425 000 kr.,
3. till Åtgärder för invandrare anvisa ett reservationsanslag av 9 950 000 kr.,
4. till Översättningsservice anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

Motionerna

1977/78: 311 av Daniel Tarschys m. fl. (fp)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar om ändring av 6 § lagen (1976: 469) om svenskt medborgarskap enligt följande:

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 § Utlänning, som	6 § Utlänning, som
1. fyllt aderton år;	1. fyllt aderton år;
2. sedan *fem* år eller, i fråga om dansk, finländsk, isländsk eller norsk medborgare, sedan två år har hemvist här i riket; samt	2. sedan *fyra* år eller, i fråga om dansk, finländsk, isländsk eller norsk medborgare, sedan två år har hemvist här i riket; samt
3. för en hederlig vandel, kan på ansökan upptagas till svensk medborgare (naturaliseras). Fråga om naturalisation prövas av den centrala utlänningsmyndighet som avses i 3 § utlänningslagen den 30 april 1954 (193).	3. för en hederlig vandel, kan på ansökan upptagas till svensk medborgare (naturaliseras). Fråga om naturalisation prövas av den centrala utlänningsmyndighet som avses i 3 § utlänningslagen den 30 april 1954 (193).
Finnes det — — — — — — — — — — — — — — — — — — — aderton år.	

1977/78: 829 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ändring av lagen (1972: 650) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare, innebärande

a) att ett kollektivt avgiftssystem införes för företagens utgifter för svenskundervisning,

b) att invandrarna vid första anställningsdagen informeras om sina rättigheter,

c) att företag, som anställer invandrare som enligt lagen har rätt till undervisning, senast inom 30 dagar skall ha påbörjat densamma,

d) att påföljdsbestämmelserna skärps i enlighet med vad som anförts i motionen,

e) att bestämmelsen om möjligheten att minska antalet undervisningstimmar till 160 utgår ur lagen,

f) att undervisningen förläggs till ordinarie dagarbetstid,

2. att riksdagen uttalar sig för en snabbutredning för att utvärdera effekten av det knappt tilltagna timantalet för svenskundervisning, vilket lagen stadgar,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att även vuxna invandrare utan anställning får rätt till svenskundervisning med timersättning, finansierad genom det under punkt 1 a) nämnda avgiftssystemet.

1977/78: 833 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar

1. att under propositionen 1977/78: 100 bil. 15 punkten D. 1 Statens invandrarverk anslå 40 175 000 kr.,

2. att under samma bilaga punkten D. 2 Åtgärder för flyktingar anslå 78 000 000 kr.,

3. att under samma bilaga punkten D. 3 Åtgärder för invandrare anslå 4 805 000 kr., utöver vad som föreslås i propositionen,

4. att under samma bilaga punkten D. 4 Översättningsservice anslå 905 000 kr.

1977/78: 879 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen

1. uttalar sig för de i motionen angivna riktlinjerna, innebärande att i kommittéer, utredningar och arbetsgrupper där den zigenska folkgruppens förhållanden diskuteras denna bör vara representerad,

2. beslutar att anslaget under bil. 15 arbetsmarknadsdepartementet D 3. Åtgärder för invandrare p. 1 och 2 höjs ytterligare med 2 000 000 kr. i syfte att trygga Invandrartidningens fortsatta utgivning med oförändrad omfattning och kvalitet samt att ytterligare höja bidraget till invandrarorganisationernas verksamhet,

3. beslutar att under bil. 15 arbetsmarknadsdepartementet D 3. Åtgärder för invandrare uppta särskilda bidrag till Stockholms finska zigenarförening och Zigenarflyktingarnas förening i Sverige om vartdera 200 000 kr.

Motiveringen till yrkandena återfinns i motionen 1977/78: 877.

1977/78: 1327 av Ingegärd Frænkel (fp) och Karl-Erik Strömberg (fp)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en samlad översyn av invandrarkvinnornas situation samt en ändring av gällande regler när det gäller kvinnliga tolkar.

1977/78: 1334 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning till tryggande av invandrares rätt att hos myndighet använda sitt modersmål, i enlighet med vad som i motionen anförts,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning till tryggande av invandrares rätt till tolk i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare,

3. att riksdagen uttalar att riksdagen förutsätter att i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare i första hand godkända tolkar skall anlitas,

4. att riksdagen uttalar att alla statliga och landstings- och kommunala myndigheter skall anlita godkända tolkar samt att staten anslår medel för att anställa sådana.

1977/78: 1335 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om att åtgärder vidtas för att skapa ett korrekt underlag för informationen till invandrarna genom en kartläggning av de olika språkgruppernas storlek.

1977/78: 1651 av Ylva Annerstedt (fp)

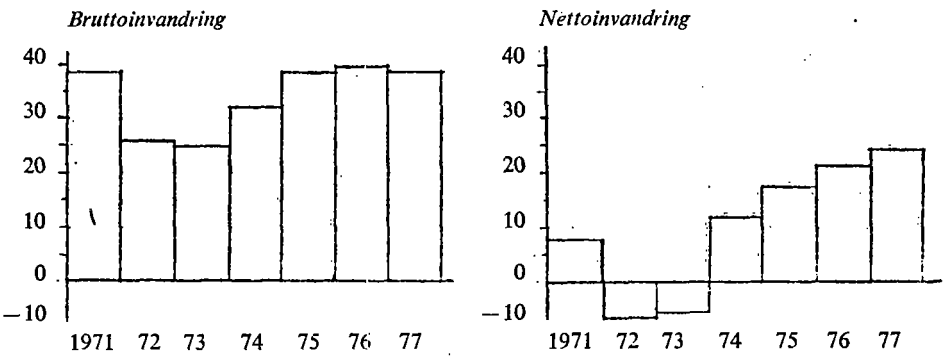
I motionen yrkas att riksdagen anhåller att regeringen tillsammans med berörda myndigheter utarbetar en beredskapsplan för insatser vid spontan invandring.

Invandringens omfattning

Invandringen till Sverige har under tidigare år varit starkt konjunkturbunden. Detta mönster har emellertid brutits under de två senaste åren. Trots lågkonjunkturen har nettoinvandringen ökat. Under år 1977 uppgick den till ca 23 000 personer.

Utvecklingen under perioden 1971—1977 framgår av följande diagram:

Invandring av utländska medborgare, 1 000-tal personer

Utskottet

Statens invandrarverk

Invandrarverket är organiserat i fem byråer: tillståndsbyrån, medborgarskapsbyrån, samordningsbyrån, informationsbyrån och administrativa byrån. Dessutom finns en registerenhet. Till verket är t. v. knutet utlänningsnämndens kansli. Antalet tjänster vid verket uppgår under innevarande budgetår till 262.

Antalet vid verket icke avgjorda ärenden om rätt att vistas här i landet ökade dramatiskt under år 1976 och uppgick i början av 1977 till ca 21 000. Man lyckades emellertid vända denna utveckling, och f. n. uppgår ärendebalansen till ca 8 000. Handläggningstiderna är dock otillfredsställande långa. Enligt statsrådet Ullsten finns det dock skäl som talar för en gynnsam utveckling i fortsättningen. Bl. a. framhåller han att den nyanställda personalen med tiden bör bli allt effektivare. Vidare hänvisar statsrådet till propositionen 1977/78: 90 med förslag till ändringar i bl. a. utlänningslagen, vilka syftar till att förkorta handläggningstiderna.

Invandrarverket får nästa budgetår sex nya tjänster enligt regeringens förslag. Anslaget till verket föreslås öka med 4 555 000 kr. Ökningen avser förutom personalkostnader bl. a. kostnader för lokaler och automatisk databehandling.

Vänsterpartiet kommunisterna yrkar i motionen 833 att invandrarverket skall få de resurser verket begärt. Det innebär 27 nya tjänster och ca 4,6 milj. kr. utöver regeringens förslag. Enligt motionärerna är det inkonsekvent av regeringen att inte godta verkets anslagskrav mot bakgrund av att man även i fortsättningen får räkna med en betydande invandring till vårt land.

Utskottet biträder propositionens förslag. Det finns anledning att avvakta resultatet av den aktuella reformen när det gäller utlänningsärendenas handläggning innan man tar ställning till personalorganisationens storlek på längre sikt. Motionsyrkandet avstyrks sålunda.

Åtgärder för flyktingar

Från anslaget betalas utgifterna för det i programbudgeten för AMS upptagna programmet Åtgärder för flyktingar. Programmet består av delprogrammen Överföring av flyktingar och Omhändertagande av flyktingar. Anslagets fördelning på olika poster framgår av följande sammanställning.

	Utgift 1976/77	Anslag 1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
			AMS	Föredraganden
1. Överföring av flyktingar	2 970 000	3 750 000	+ 550 000	+ 375 000
2. Omhändertagande av flyktingar	96 391 000	60 450 000	+ 9 950 000	+2 550 000
3. Förvaltningskostnader	2 677 000	2 800 000	+ 500 000	+ 500 000
	102 038 000	**67 000 000**	**+11 000 000**	**+3 425 000**

I propositionen räknar statsrådet med en organiserad överföring av ca 1 250 flyktingar under nästa budgetår, dvs. en i förhållande till innevarande budgetår oförändrad nivå. Sammantaget föreslås en ökning av anslaget med ca 3,4 milj. kr. till totalt ca 70,4 milj. kr.

Som framgår av sammanställningen har AMS begärt en ökning av anslaget med 11 milj. kr. till 78 milj. kr. I motionen 833 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås att verket får begärda medel.

Utskottet biträder propositionens förslag till medelsanvisning och avstyrker följaktligen motionen i motsvarande del.

Utskottet tar i det här sammanhanget upp motionen 1651 av Ylva Annerstedt (fp) om en *bättre beredskap hos myndigheterna för att möta framtida spontan invandring* av större omfattning. Motionären vill att regeringen tillsammans med berörda myndigheter skall utarbeta en beredskapsplan för insatsen vid spontan invandring av större format.

Den av motionären aktualiserade frågan har redan tagits upp i regeringens kansli. En arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet utreder f. n. frågor om flyktinguttagning och flyktingarnas omhändertagande i Sverige och prövar därvid uppslag av den typ motionären för fram. Resultatet av arbetsgruppens arbete beräknas föreligga redan under våren. Motionen behöver således inte föranleda någon åtgärd.

Åtgärder för invandrare

I propositionen föreslås att riksdagen till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1978/79 anvisar ett reservationsanslag av 9 950 000 kr.

Från anslaget utgår bidrag för att täcka underskott hos den stiftelse som

ger ut Invandrartidningen. Vidare bekostas från anslaget sådana åtgärder i övrigt till förmån för invandrare och språkliga minoriteter för vilka medel inte står till förfogande i annan ordning.

Anslagsberäkningen för de under anslaget ingående posterna redovisas i följande sammanställning.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Invandrar-verket[1]	Föredra-ganden
1. Bidrag till stiftelsen Invandrartidningen	2 625 000	+ 865 000	+ 200 000
2. Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet	2 200 000	+1 150 000	+ 225 000[2]
3. Bidrag till avgränsade projekt m. m.	2 100 000	+1 900 000	+1 000 000
4. Informationsverksamhet	1 300 000	+ 915 000	+ 300 000
5. Bidrag till informationsverksamhet avseende svenskundervisning för invandrare	500 000[3]	+1 200 000	— 500 000[4]
	8 725 000	**+6 030 000**	**+1 225 000**

[1] Anslagsposten 1 beräknad av stiftelsen Invandrartidningen.
[2] Från anslagsposten har 75 000 kr. avseende bidrag till Riksförbundet Invandrarnas Kulturcentrum förts över till anslag under nionde huvudtiteln.
[3] Härutöver har 500 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78.
[4] 500 000 kr. har förts över till anslag under utbildningsdepartementets huvudtitel.

Invandrartidningen kommer f. n. ut med ca 45 nummer per år på fem språk utöver svenska. Prenumerationsavgiften som tas ut har den 1 april 1977 höjts från 15 kr. till 20 kr. per helår. Tidningens upplaga uppgår f. n. till ca 48 500 exemplar, varav ca 23 000 avser den svenska editionen.

Stiftelsen ger som komplement till tidningen ut en månadsbulletin på högst sju språk som inte täcks av den övriga tidningsverksamheten. Bulletinens upplaga uppgår f. n. till ca 14 500 exemplar och sänds ut kostnadsfritt till den som anmält sitt intresse.

För att täcka underskott på tidningsutgivningen utgår statsbidrag. Bidraget från staten utgör 2 625 000 kr. under innevarande budgetår. I likhet med tidigare år begär stiftelsen att bidraget skall höjas för att bl. a. göra det möjligt att utvidga de finska och grekiska utgåvorna samt att ge ut ytterligare två språkeditioner. För särskilda informationsinsatser vid oförutsedd flyktinginvandring till Sverige begär stiftelsen dessutom 150 000 kr. Stiftelsen begär totalt 865 000 kr. i anslagsökning inför nästa budgetår.

I propositionen föreslås en uppräkning av bidraget till stiftelsen med 200 000 kr. till sammanlagt 2 825 000 kr.

Vänsterpartiet kommunisterna har i partimotionerna 833 och 879 yrkat att till tidningen skall utgå det belopp stiftelsen begärt.

Utskottet utgår från att tidningen med regeringens förslag till bidragsökning kan fortsätta att komma ut i nuvarande omfattning. Utskottet är f. n. inte berett att biträda förslag om att verksamheten skall byggas ut. Propositionen godtas alltså på denna punkt och motionsyrkandena avstyrks.

Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet utgår till föreningar som är att anse som riksorganisationer och vilkas huvudsakliga verksamhet är förlagd till Sverige. Som ytterligare villkor gäller att organisationen skall vara demokratiskt uppbyggd och själv svara för en del av kostnaderna för verksamheten.

I budgetpropositionen föreslås för nästa budgetår att anslagsposten skall ökas med 225 000 kr. till totalt 2 425 000 kr. Härtill kommer att i förhållande till innevarande budgetår ytterligare 75 000 kr. kommer att stå till förfogande då ett tidigare bidrag till Riksförbundet Invandrarnas Kulturcentrum förts över till ett anslag på utbildningsdepartementets huvudtitel.

Invandrarverket har begärt att anslagsposten inför nästa budgetår skall tillföras 1 150 000 kr. utöver nuvarande medelstilldelning. Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i partimotionerna 833 och 879 att verket skall få detta belopp.

Utskottet anser sig inte kunna gå utöver regeringens förslag och avstyrker följaktligen motionsyrkandena.

I detta sammanhang tar utskottet upp motionen 879 av Lars Werner m. fl. (vpk) om *zigenarna*. Motionärerna vill att Stockholms finska zigenarförening och Zigenarflyktingarnas förening i Sverige från anslaget Åtgärder för invandrare skall få vardera 200 000 kr. Dessutom vill motionärerna att riksdagen skall uttala sig för att den zigenska folkgruppen skall vara representerad i utredningar som berör dess förhållanden.

Utskottet behandlade liknande yrkanden från vänsterpartiet kommunisterna förra året (AU 1976/77: 22). När det gäller frågan om anslag till de båda zigenska organisationerna framhöll utskottet att det bör ankomma på invandrarverket att göra erforderliga prioriteringar vid fördelning av tillgängliga medel. Med hänvisning härtill avstyrkte utskottet yrkandet. Utskottet har samma inställning i dag. Det kan tilläggas att zigenarföreningar även finns i Södertälje och Västerås och att föreningsbildningar påbörjats i ett par andra kommuner.

När det sedan gäller frågan om zigensk representation i utredningar m. m. utgick utskottet förra året från att samråd etableras då denna grupps förhållanden berörs i utredningssammanhang. Utskottet ansåg det därför inte påkallat med något uttalande av riksdagen. Det finns inte anledning att inta annan ståndpunkt i dag. Det finns f. ö. flera exempel på utredningar m. m. där zigenare ingår som ledamöter i arbetsgrupper eller referensgrupper.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 879 i den aktuella delen.

Bidrag till avgränsade projekt kan tilldelas bl. a. invandrar- och minoritetsorganisationer, trossamfund, svenska ideella organisationer och institutioner och fackliga organisationer. I propositionen föreslås att anslagsposten skall höjas med 1 milj. kr. Invandrarverket har i anslagsframställningen begärt ytterligare 900 000 kr. till detta ändamål. Lars Werner m. fl. (vpk) ställer sig bakom den begäran i motionen 833.

Regeringens förslag innebär att bidragsposten till avgränsade projekt höjs med inemot 50 %. Utskottet anser sig inte kunna gå längre och avstyrker följaktligen motionen i motsvarande del.

Invandrarverkets *informationsverksamhet* omfattar bl. a. upplysning till svenskar om invandringen och dess olika aspekter i syfte att öka förståelsen för invandrarna hos den svenska befolkningen. Detta sker inom ramen för ett informationsprojekt som benämns "Svenska paketet". Verket planerar även att på olika sätt stimulera till samverkan mellan svenskar och invandrare inom några bostadsområden, särskilt i vad gäller barn och ungdom.

Propositionens förslag innebär att anslagsposten höjs med 300 000 kr. till 1,6 milj. kr. Invandrarverket har begärt ytterligare 615 000 kr. Utskottet tillstyrker regeringens förslag. Detta ställningstagande innebär att utskottet avstyrker ett yrkande i vpk:s motion 833 som även på denna punkt gjort verkets förslag till sitt.

I det här sammanhanget tar utskottet även upp motionen 1335 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk). Motionärerna vill nämligen att *de olika språkgruppernas storlek skall kartläggas* i syfte att erhålla ett korrekt underlag för informationen till invandrarna. Enligt motionärerna saknas f. n. statistik över språkgruppernas storlek i Sverige.

Expertgruppen för invandringsforskning — EIFO — fick i september 1976 regeringens uppdrag att lägga fram förslag om hur man i Sverige skall kunna statistiskt belysa förekomsten och användningen av andra språk än svenska som modersmål eller hemspråk. För detta ändamål har EIFO tillsatt en särskild arbetsgrupp som samarbetar med statistiska centralbyrån. Det kan också nämnas att statistiska centralbyrån i samarbete med skolöverstyrelsen sammanställer en årlig statistik över hemspråk för sin planering av undervisningen av invandrarbarn.

Med hänvisning till det kartläggningsarbete som sålunda pågår bör motionen inte föranleda någon åtgärd.

I budgetpropositionen anges slutligen i detta avsnitt att *bidrag till informationsverksamhet avseende svenskundervisning för invandrare,* som f. n. utgår från anslaget Åtgärder för invandrare, fr. o. m. nästa budgetår kommer att betraktas som en del av övrig uppsökande verksamhet på arbetsplatserna för information om studiemöjligheter. Under utbildningsdepartementets huvudtitel har 500 000 kr. beräknats för information om svenskundervisning för invandrare.

Översättningsservice

Från anslaget betalas de kostnader för invandrarverkets språksektions verksamhet som inte täcks av intäkter.

Verksamheten vid språksektionen har utretts inom verket, och förslag har lagts fram om verksamhetens framtida inriktning. Förslaget har kritiserats av flera remissinstanser. Bl. a. har man ansett att frågan om språksektionens framtida verksamhet bör ses i ett vidare perspektiv än vad som har skett i verkets utredning. Föredragande statsrådet delar denna uppfattning och anser också att delar av förslaget bör tas upp i samband med behandling av en tolkutredning som universitets- och högskoleämbetet gjort.

Mot den angivna bakgrunden föreslås att anslaget förs upp med oförändrat belopp, dvs. 300 000 kr.

Invandrarverket hade begärt en ökning av medelstilldelningen med 605 000 kr. till 905 000 kr. I motionen 833 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att anslag beviljas enligt verkets förslag.

Utskottet delar propositionens uppfattning att frågan om språksektionens framtida verksamhet bör prövas ytterligare. Utskottet tillstyrker mot denna bakgrund den i propositionen föreslagna medelstilldelningen. Det aktuella motionsyrkandet avstyrks följaktligen.

Övriga frågor

Lagregler om *rätt för invandrare till undervisning i svenska* finns sedan några år tillbaka. Vid 1972 års riksdag (prop. 100, InU 27) antogs lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare (SFS 1972: 650). Lagen trädde i kraft den 1 juli 1973 och var till en början tillämplig på invandrare som börjat sin första anställning här i landet efter utgången av år 1972. Invandrare som anlänt till riket efter den tidpunkten fick rätt till ledighet från arbetet och lön för att delta i svenskundervisning i 240 timmar. Rätten till ledighet kan begränsas genom avtal, och undervisningen förläggs i så fall till fritid. Oavsett om undervisningen bedrivs under arbetstid eller ej, har invandrare rätt till lön under tid undervisning pågår.

Genom ändring av 1973 års riksdag (prop. 43, InU 15) gjordes lagen, med vissa avvikelser, tillämplig även på invandrare som före den 1 januari 1973 tagit anställning här i landet. De skall beroende på förkunskaper beredas ledighet med rätt till lön under 160 eller 240 timmar. Vidare har lagen genom ändring av 1974 års riksdag (prop. 31, InU 8) gjorts tillämplig på utländska sjömän på svenskt fartyg i utrikes fart. Efter den 1 juli 1976 gäller lagen även den som har blivit svensk medborgare, sedan han har påbörjat undervisning som avses i lagen (prop. 1975/76: 177, InU 1975/76: 41).

Enligt lagändringen år 1973 skulle svenskundervisningen på betald tid för invandrare, som börjat arbeta här före år 1973, vara genomförd före den 1 juli 1978. Arbetsgivare skulle därför erbjuda sådana invandrare ledighet för att möjliggöra att utbildningen var genomförd före denna tidpunkt. I samband med behandlingen av propositionen 1975/76: 177 flyttades tidpunkten till den 1 juli 1979.

Lars Werner m. fl. (vpk) begär i motionen 829 att svenskundervisningslagen skall utvärderas med hänsyn till utbildningens omfattning. Dessutom vill man att lagen skall ändras i olika hänseenden. Motionärerna vill också att man skall undersöka möjligheterna att låta lagen efter modifiering bli tillämplig även för invandrare utan anställning.

När det först gäller frågan om utvärdering av lagen noterar utskottet att utbildningsdepartementet den 25 mars 1977 gav skolöverstyrelsen i uppdrag att göra en översyn av vissa frågor om svenskundervisning för invandrare. Utskottet utgår från att i det sammanhanget frågan om de icke anställda invandrarnas, däribland de hemarbetande kvinnornas, möjligheter till svenskundervisning kommer att prövas. Det pågår alltså visst utredningsarbete av det slag motionärerna begär.

Enligt vad utskottet inhämtat har dessutom LO tagit upp frågan om en utredning med parlamentarisk medverkan av frågor som rör invandrarundervisning. Även SAF har gjort framställning på området.

Frågan om invandrarundervisningens organisation m. m. är alltså aktuell i regeringens kansli, och någon särskild propå från riksdagen är därför inte behövlig. Motionsyrkandet bör således inte föranleda någon åtgärd.

Utskottet är inte heller berett att biträda de förslag om skärpning av lagstiftningen som motionärerna lägger fram. Dessa förslag har tidigare avvisats av riksdagen (InU 1975/76: 41 och AU 1976/77: 22). Det finns inte skäl att inta annan ståndpunkt än vad riksdagen vid dessa tillfällen gjorde. Vpk-motionen 829 avstyrks alltså i sin helhet.

En *samlad översyn av invandrarkvinnornas situation* begärs i motionen 1327 av Ingegärd Frænkel (fp) och Karl-Erik Strömberg (fp). Motionärerna pekar på en rad problem som möter kvinnor som invandrat till Sverige. Motionärerna tar upp frågan om behovet att ge ekonomisk stimulans för att förmå hemarbetande kvinnor att delta i svenskundervisning. De nämner vidare behovet av förbättrad familjejuridisk rådgivning och bättre tolkservice. Även hälsovårdsfrågor, såsom förebyggande mödravård och uppsökande verksamhet för gynekologundersökningar, diskuteras.

De invandrande kvinnornas situation är ofta utomordentligt svår. På grund av kulturtraditioner och språksvårigheter blir de ofta isolerade och utan kontakt med omgivningen kring dem. Det gäller kanske framför allt de hemarbetande kvinnorna och äldre anhöriga som kommit till Sverige vid relativt hög ålder. Som framgår av motionen är det viktigt att sam-

hällsorganen har sin uppmärksamhet riktad på dessa frågor och vidtar åtgärder som underlättar situationen för de berörda kvinnorna. Utskottet är emellertid inte berett att förorda att man nu tillsätter en ny övergripande utredning utan anser att man snabbare bör nå resultat av det slag motionärerna eftersträvar genom att åtgärder sätts in på område efter område. Myndigheterna bör därför på olika sätt göras uppmärksamma på de särskilda problemen för denna eftersatta grupp. Pågående utvärdering av språkundervisningen bör ge underlag för bedömning av vilka insatser som bör göras för att nå kvinnorna med sådan undervisning. Utskottet har också inhämtat att jämställdhetskommittén avser att studera de hemarbetande invandrarkvinnornas situation inom ramen för en påbörjad utredning om hemarbete.

Utskottet berör slutligen några av de mer konkreta åtgärderna som aktualiseras i motionen.

Familjejuridisk rådgivning ges bl. a. vid den kommunala invandrarservicen och av de allmänna advokatbyråerna. Med hänsyn till invandrarnas behov av information på området har dessutom arbetsgruppen för invandrarnas rättsliga ställning framställt en folder, Att tänka på innan Du gifter Dig. Så snart foldern är tryckt kommer den att delas ut på pastorsexpeditioner, invandrarbyråer, ambassader osv.

Behovet av kvinnlig tolk i olika situationer tar motionärerna också upp. Enligt utskottets uppfattning bör denna fråga beaktas av den myndighet eller liknande som berörs. När det slutligen gäller åtgärder inom hälso- och sjukvård utgår utskottet från att landstingskommunerna tar erforderliga initiativ så att invandrarkvinnorna inte blir eftersatta.

Med det anförda har utskottet besvarat motionen 1327, som inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Behovet av tolkservice till invandrare tas också upp i motionen 1334 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk). Motionärerna framhåller bl. a. att språksvårigheter är ett avgörande hinder för många invandrare att ta del av information och klara av kontakter med myndigheter och i arbetslivet.

Mot den angivna bakgrunden föreslår motionärerna lagstiftning som dels ger invandrare rätt att hos myndighet använda sitt modersmål, dels ger dem rätt till tolk på arbetsplatsen vid samtal med arbetsgivaren.

Motionärerna vill vidare ha ett riksdagsuttalande av innebörd att i första hand godkända tolkar skall anlitas i förhållandet arbetstagare och arbetsgivare. Slutligen anser motionärerna att alla statliga samt landstings- och kommunala myndigheter skall anlita godkända tolkar samt att staten skall anslå medel för att anställa sådana.

Enligt 9 § förvaltningslagen *får* myndighet använda tolk när så erfordras. Det har ibland hävdats att lagen bör ändras så att myndighet *skall* använda tolk. Lagen ses f. n. över inom kommundepartementet. Frågan om rätt att hos myndighet få använda sitt modersmål är under

prövning inom den s. k. byråkratiutredningen. Problemet med tolkar på arbetsplatsen har prövats av nya arbetsrättskommittén i dess i höstas avlämnade delbetänkande Ds A 1977: 4. Utredningen anser att tolkning bör ingå som ett naturligt led i den fackliga verksamheten. Arbetsplatstolk bör enligt kommitténs förslag utses av den fackliga organisationen och ges ställning som facklig förtroendeman. Utredningen har remissbehandlats och proposition har aviserats till hösten.

När det slutligen gäller kravet att i första hand godkända tolkar skall anlitas vill utskottet hänvisa till att det f. n. pågår en omfattande utbildning av tolkar, vilket torde innebära att på sikt enbart godkända tolkar kommer att anlitas. En kraftig satsning görs dessutom på att utöka verksamheten med prövning och godkännande av tolkar.

Med hänvisning till det anförda bör motionen 1334 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Slutligen tar utskottet med anledning av motionen 311 av Daniel Tarschys m. fl. (fp) upp frågan om *ändrad kvalifikationstid för svenskt medborgarskap*. F. n. gäller som förutsättning för erhållande av svenskt medborgarskap att invandraren vistats fem år i Sverige. Om vederbörande är medborgare i annat nordiskt land är kravet dock endast två år. Från de nämnda tidskraven kan dispens ges. Motionären vill att femårstiden skall sänkas till fyra år.

Den generella kvalifikationstiden för svenskt medborgarskap sänktes från sju till fem år så sent som den 1 juli 1976. Med hänvisning härtill och då frågor av denna art bör samordnas med motsvarande lagstiftning i övriga nordiska länder avstyrker utskottet motionen.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1977/78: 833, yrkandet 1, för budgetåret 1978/79 till *Statens invandrarverk* anvisar ett förslagsanslag av 35 556 000 kr.,
2. beträffande *behovet av beredskapsplan för insatser vid spontan invandring* att motionen 1977/78: 1651 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
3. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1977/78: 833, yrkandet 2, för budgetåret 1978/79 till *Åtgärder för flyktingar* anvisar ett förslagsanslag av 70 425 000 kr.,
4. beträffande *insatser för den zigenska folkgruppen* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 879, yrkandena 1 och 3,
5. beträffande *kartläggning av olika språkgruppers storlek* att motionen 1977/78: 1335 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,

6. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionerna 1977/78: 833, yrkandet 3, och 1977/78: 879, yrkandet 2, för budgetåret 1978/79 till *Åtgärder för invandrare* anvisar ett reservationsanslag av 9 950 000 kr.,
7. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1977/78: 833, yrkandet 4, för budgetåret 1978/79 till *Översättningsservice* anvisar ett förslagsanslag av 300 000 kr.,
8. beträffande *översyn m. m. av lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare* att motionen 1977/78: 829 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
9. beträffande *krav på en samlad översyn av invandrarkvinnornas situation m. m.* att motionen 1977/78: 1327 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
10. beträffande *invandrares rätt till tolkservice m. m.* att motionen 1977/78: 1334 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
11. beträffande *kortare kvalifikationstid för att vinna svenskt medborgarskap* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 311.

Stockholm den 14 mars 1978

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
EVA WINTHER

Närvarande: Eva Winther (fp), Bengt Fagerlund (s), Jan-Ivan Nilsson (c), Ingemund Bengtsson (s), Birger Nilsson (s), Allan Gustafsson (c), Filip Fridolfsson (m), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Frida Berglund (s), Margaretha af Ugglas (m), Anna-Greta Leijon (s), Sune Johansson (s), Anna Wohlin-Andersson (c) och Lars Ulander (s).

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 780058